

AGENDA 21 - en sammanfattning

[Hela originaldokumentet](#)

Bakgrund

1992 hade FN sin stora konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro. Vid denna konferens antogs sammanlagt fem dokument, nämligen Konventionerna om biologisk mångfald och om klimatförändringar, Skogsprinciperna, Riodeklarationen och Agenda 21.

Målet med Agenda 21 är att uppnå en hållbar utveckling på jorden. Detta arbete måste vara långsiktigt vilket även namnet skvallrar om, agenda står för åtgärdslista och 21 för nästa århundrade (det 21:a). Det sätt som man skall använda sig av för att nå detta mål är dels att undanröja de miljöhot som finns, dels att utrota fattigdomen. Detta kan kanske verka som ouppnåeligt men det är ett mål inför framtiden och om vi siktar mot stjärnorna så når vi kanske trädtopparna. Världen måste trots allt agera om den skall finnas kvar till framtida generationer.

Principer

De fem dokument som antogs vid Riokonferensen är på många punkter nära länkade till varandra. Riodeklarationen anger t ex de principer som man använder sig av i Agenda 21-arbetet och några av de viktigaste principerna här är:

Kretsloppsprincipen, d v s på samma sätt som i naturen i övrigt, så bör även samhället agera ur ett kretsloppsperspektiv där, för att nämna några exempel, uttagen av naturresurser bör vara så små som möjligt och nya produkter i allt större utsträckning skall tillverkas av återvunnet material.

Polluter Pay Principle, d v s att förorenaren bär kostnaden för föroreningen.

Försiktighetsprincipen, d v s att man ej behöver invänta bevis för att åtgärda en miljöförstörande aktivitet. Det är miljön och ej förorenaren som skall hanteras med försiktighet.

Substitutionsprincipen, d v s i valet mellan en ur miljösynpunkt bättre och en sämre produkt, så skall den bättre väljas. Med andra ord finns det miljömässigt bättre substitut till en vara e d, så skall denna väljas.

Subsidiaritetsprincipen, d v s beslut skall tas och åtgärder skall genomföras så nära de berörda som möjligt.

Lokal Agenda 21

En av de principer som betonas i Agenda 21 är som tidigare nämnts subsidiaritetsprincipen. Detta innebär att man lägger stor vikt vid det lokala arbetet. Det är på det lokala planet, i nära relation till människorna, som miljöfrågorna skall drivas. Ansvaret för en hållbar utveckling vilar inte bara på stat och myndighet utan på var och en av oss. Utifrån detta perspektiv åtog Sveriges kommuner sig att senast vid årsskiftet 1995/96 ha påbörjat det lokala Agenda 21-arbetet, d v s varje kommun skall ha utarbetat en lokal Agenda 21 för

miljöarbetet inom den egna kommunen. Denna skall omfatta såväl kommunförvaltning som näringsliv, olika organisationer och myndigheter samt alla enskilda individer.

Enligt SOU 1994:128 (statens offentliga utredningar), så kan man grovt dela in kommunens lokala agendaarbetet i fem processmoment vilka är:

- att "städa framför egen dörr", d v s att kommunen föregår med gott exempel och förändrar sin verksamhet så att den är kretsloppsanpassad.
- att kretsloppsarbetet skall integreras inom alla förvaltningar och sektorer inom kommunen. Miljöproblem är ofta gränsöverskridande och för att arbetet skall fungera krävs samarbete över sektorsgränserna.
- att alla invånare skall informeras och engageras i kretsloppsarbetet.
- att kommunens samarbete med s k "nyckelaktörer" skall fördjupas. Med nyckelaktörer avses här sådant som närings- och föreningsliv, fack etc. Här gäller mycket av det som redan nämnts, det vill säga att miljöfrågorna på inga vis är sektoriella och att samarbete krävs om vi skall uppnå målen.
- att system för uppföljning och rapportering utvecklas.

Agenda 21 på "individnivå"

Det som vi som individer kanske märker mest av i det dagliga livet, och som också stämmer väl in på ovanstående, är kretsloppsarbetet. Sopsortering, kompostering och returpapper är bara några av de termer som är nära länkade till kretsloppstänkandet. En annan sak på detta tema som vi i allt större omfattning kommer i kontakt med är den förordning om producentansvar för förpackningar som miljö- och naturresursdepartementet lagt fram. Även om den i första hand gäller producenterna så är det deras skyldighet att se till att vi som konsument har en möjlighet att återlämna de olika förpackningar som vi dagligen kommer i kontakt med. Dessutom har vi som konsument rätt att ställa krav på både kommunen och de olika nyckelaktörerna. Vi kan kräva att soptaxan blir lägre om vi komposterar, vi kan kräva att butikerna har "miljövänliga" alternativ etc men vi har också en skyldighet att se till att miljöarbetet även fungerar på det lilla planet i våra hem.

Oavsett hur den lokala agendan är utformad så är spridningen av kunskaper och erfarenheter en väsentlig sak. Om kommunens mål och intentioner inte når ut till de enskilda individerna så kan man inte heller vänta sig att miljöarbetet ska gå framåt. Med dagens teknologi och hela det system för informationsspridning som finns och som är under uppbyggnad så finns inga ursäkter för att inte sprida kunskapen på miljöområdet till alla. Detsamma gäller tydligheten i de mål man sätter upp. Utan tydliga mål är det svårt att nå de resultat man vill. Utöver detta så har vi som enskilda dessutom ett ansvar när det gäller att ta del av denna information och handla därefter.

Innehållsförteckning - Agenda 21

Kap. 1, Förord 1

Avsnitt I: Sociala och ekonomiska dimensioner

Kap. 2, Internationellt samarbete för att påskynda en hållbar utveckling i utvecklingsländer och därmed förknippad nationella politik 3

Kap. 3, Fattigdomsbekämpning 21

Kap. 4, Förändring av konsumtionsmönster 29

Kap. 5, Demografisk dynamik och hållbar utveckling 37

Kap. 6, Skydda och främja människors hälsa 51

Kap. 7, Att främja en hållbar utveckling av boende och bebyggelse 73

Kap. 8, Att integrera miljö och utveckling i beslutsfattandet 103

Avsnitt II: Att bevara och fövalta resurser för utveckling

Kap. 9, Skydd av atmosfären 123

Kap. 10, En integrerad syn på planering och hushållning av markresurser 137

Kap. 11, Åtgärder mot avskogning 147

Kap. 12, Hantering av känsliga ekosystem: Bekämpning av ökenspridning och torka 169

Kap. 13, Hantering av känsliga ekosystem: Hållbar utveckling av bergsområden 193

Kap. 14, Att främja ett hållbart jordbruk och en hållbar landsbygdsutveckling 203
Kap. 15, Bevarande av den biologiska mångfalden 241
Kap. 16, Miljöanpassad hantering av bioteknik 251
Kap. 17, Skydd av oceaner, alla slags hav, inklusive slutna och halvslutna hav och kustområden, samt skydd, rationell användning och utveckling av deras levande tillgångar 273

Kap. 18, Skydd av kvalitet och tillgång på färskvattenresurser: Integrerade strategier för utveckling, styrning och användning av vattenresurserna 317

Kap. 19, Miljöanpassad hantering av giftiga kemikalier och åtgärder mot den olagliga internationella handeln med giftiga och farliga produkter 365

Kap. 20, Miljöanpassad hantering av miljöfarligt avfall och åtgärder mot den olagliga internationella handeln med miljöfarligt avfall 389

Kap. 21, Miljöanpassad hantering av fast avfall och avloppsvatten 409

Kap. 22, Säker och miljöanpassad hantering av radioaktivt avfall 429

Avsnitt III. Att stärka viktiga samhällsgruppers roll

Kap. 23, Förord till avsnitt III 433

Kap. 24, Globala åtgärder för kvinnor med sikte på en hållbar och rättvis utveckling 435

Kap. 25, Barn och ungdomars roll för hållbar utveckling 443

Kap. 26, Att erkänna och stärka ursprungsbefolkningars och deras samhällens roll 449

Kap. 27, Att stärka de icke-statliga organisationernas roll: Samarbetspartners för en hållbar utveckling 455

Kap. 28, Lokal myndigheters initiativ till stöd för Agenda 21 461

Kap. 29, Att stärka arbetstagarnas och deras fackföreningars roll 465

Kap. 30, Att stärka näringslivets roll 469

Kap. 31, Teknik- och vetenskapssamhället 475

Kap. 32, Att stärka jordbrukarnas roll 481

Avsnitt IV: Medel för genomförande

Kap. 33, Finansiella resurser och mekanismer 487

Kap. 34, Överföring av miljöanpassad teknologi, samarbete och kapacitetsuppbyggnad 495

Kap. 35, Forskning för en hållbar utveckling 505

Kap. 36, Att främja utbildning och höja det allmänna medvetandet 519

Kap. 37, Nationella mekanismer och internationellt samarbete för kapacitetsutbyggnad 531

Kap. 38, En internationell institutionell ordning 539

Kap. 39, Internationella rättsliga instrument och mekanismer 553

Kap. 40, Information för beslutsfattande 559

Utdrag ur Agenda 21

[Resterande delar av dokumentet](#)

Kapitel 1

Förord

1.1 Människan står vid ett vägskäl i historien. Vi står inför möjligheten av en bestående ojämlikhet mellan och inom nationer, ökad fattigdom, hunger, ohälsa och analfabetism och fortsatt förstöring av de ekosystem som vi är beroende av för vår välfärd. En integrering av miljö- och utvecklingsfrågor och ett större engagemang i dessa frågor kommer emellertid att leda till att människors basbehov tillgodoses, till en förbättrad levnadsstandard för alla, bättre skydd av och hushållning med ekosystemen och en tryggare, lyckligare framtid. Ingen nation kan uppnå detta på egen hand, men tillsammans kan vi det, i ett globalt samarbete syftande till en hållbar utveckling.

1.2 Detta globala samarbete skall bygga på de förutsättningar som anges i generalförsamlingens resolution 44/228 av den 22 december 1989, som antogs i samband med att världens nationer utlyste en FN-konferens om miljö och utveckling, och på insikten om att miljö- och utvecklingsfrågor kräver en balanserad och integrerad strategi.

1.3 I Agenda 21 (konferensens handlingsprogram inför nästa århundrade) presenteras åtgärder för att lösa dagens allvarliga problem, men dess syfte är också att förbereda världen

för det kommande århundradets utmaningar. Agenda 21 ger uttryck för en global enighet om och ett politiskt engagemang på högsta nivå i samarbete i fråga om utveckling och miljö. Ansvar för ett framgångsrikt genomförande av programmet ligger främst hos världens regeringar¹. Strategier, planer, politik och processer på nationell nivå är avgörande för att detta skall uppnås. Det internationella samarbetet bör understödja och komplettera sådana nationella insatser. I detta sammanhang intar FN-systemet en nyckelroll. Andra internationella, regionala och subregionala organisationer uppmanas också att bidra till dessa ansträngningar. Ett brett deltagande från allmänhetens sida och ett aktivt engagemang från icke-statliga organisationer och andra grupper bör också uppmuntras.

1.4 De utvecklings- och miljömål som anges i Agenda 21 kommer att kräva en omfattande överföring av nya och additionella finansiella resurser till utvecklingsländerna för att täcka merkostnaderna för att lösa de globala miljöproblemen och för att påskynda en hållbar utveckling. Det krävs också finansiella resurser för att stärka de internationella institutionernas kapacitet för att genomföra Agenda 21. För varje programområde anges en överslagsberäkning av kostnaderna. De organ som svarar för genomförandet får granska denna beräkning och göra nödvändiga preciseringar.

1.5 Vid genomförandet av de programområden som Agenda 21 omfattar bör särskild uppmärksamhet ägnas åt den speciella situationen i länder som genomför en övergång till marknadsekonomi. Det måste också inses att dessa länder står inför helt nya utmaningar när det gäller att omvandla sina ekonomier, i vissa fall under avsevärd social och politisk spänning.

1.6 De programområden som ingår i Agenda 21 redovisas under följande rubriker: bakgrund, mål, åtgärder och medel för genomförande. Agenda 21 är ett dynamiskt program. Det skall genomföras av de olika aktörerna med beaktande av skillnaderna i olika länders situation, kapacitet och prioriteringar och med beaktande av alla de principer som anges i Riodeklarationen om miljö och utveckling. Programmet kan komma att utvecklas mot bakgrund av ändrade behov och förhållanden. Denna process är början till ett nytt globalt samarbete vad gäller en hållbar utveckling.

1.7 Med uttrycket "miljöanpassad" avses genomgående i Agenda 21 "säker och hållbar från miljösynpunkt", särskilt när det används tillsammans med "energikällor", "energiförsörjning", "energisystem" eller "teknik".

Kapitel 28, Lokala myndigheters initiativ till stöd för agenda 21

Programområde

Bakgrund

28.1 Eftersom så många av de problem och lösningar som behandlas i Agenda 21 har sina rötter i lokal verksamhet, kommer de lokala myndigheternas deltagande och samarbete att bli en avgörande faktor för förverkligandet av målen. De lokala myndigheterna bygger upp, driver och underhåller den ekonomiska, sociala och miljömässiga infrastrukturen, övervakar planeringsprocesser, fastställer miljöpolitik och regler på lokal nivå och medverkar vid genomförande av nationell och subnationell miljöpolitik. Som den styrelseform som ligger närmast människorna, spelar den en central roll för att upplysa och aktivera allmänheten samt svara mot allmänhetens krav när det gäller att främja en hållbar utveckling.

Mål

28.2 Följande mål föreslås för detta programområde:

a) Senast 1996 bör de flesta lokala myndigheterna i varje land ha inlett ett samrådsförfarande med befolkningen och uppnått enighet om en "lokal Agenda 21" för området i fråga,

- b) senast 1993 bör det internationella samfundet ha inlett ett samrådsförfarande inriktat på ökat samarbete mellan lokala myndigheter,
- c) senast 1994 bör representanter för kommuner och andra lokala myndigheter ha ökat graden av samarbete och samordning med målet att bygga ut informations- och erfarenhetsutbytet bland lokala myndigheter,
- d) samtliga lokala myndigheter i varje land bör uppmuntras att genomföra och följa upp program som har till syfte att säkerställa kvinnors och ungdomars representation i besluts-, planerings- och genomförandeprocesserna.

Åtgärder

28.3 Varje lokal myndighet bör inleda en dialog med sina medborgare, lokala organisationer och privata företag och anta "en lokal Agenda 21". Samråd och förankring i samstämmiga lösningar bör leda till att de lokala myndigheterna lär av medborgarna och av de lokala, medborgerliga och kommunala organisationerna samt näringslivsorganisationerna och att de får den information som behövs för att utforma de bästa strategierna. Samrådsprocessen bör höja hushållens medvetande vad gäller frågor som rör hållbar utveckling. De lokala myndigheternas program, politik, förordningar och bestämmelser för att uppnå målen för Agenda 21 kommer i så fall att utvärderas och anpassas på grundval av de lokala program som antas. Strategier kan också tillämpas för att stödja förslag till lokal, nationell, regional och internationell finansiering.

28.4 Samarbete bör främjas bland berörda organ och organisationer som t.ex. UNDP, FN:s boende- och bebyggelsecentrum (HABITAT) och UNEP. Världsbanken, regionala banker, Internationella kommunförbundet (IULA), Världssammanslutningen för storstäder (WAMM), toppkonferensen för världens storstäder, Vänortsorganisationen och andra lämpliga samarbetspartners i syfte att mobilisera ökat internationellt stöd för lokala myndigheters program. Ett viktigt mål bör vara att stödja, bygga ut och förbättra befintliga institutioner som verkar inom kapacitetssuppleering för lokala myndigheter och lokal miljövard. För detta ändamål:

- a) Uppmanas HABITAT och andra berörda organ inom FN-systemet att stärka tjänsterna för insamling av information om lokala myndigheters strategier, särskilt sådana som kräver internationellt stöd,
- b) kan man i regelbundna samråd mellan internationella samarbetspartners och utvecklingsländer se över strategier och överväga de bästa metoderna för hur sådant internationellt stöd skall mobiliseras. Sådana sektorssamråd skulle kunna vara ett komplement till motsvarande samråd på landsnivå, liknande de som äger rum inom samrådsgrupper och rundabordskonferenser.

28.5 Representanter för sammanslutningar av lokala myndigheter uppmuntras att inleda processer för att öka utbytet av information, erfarenheter och ömsesidigt tekniskt bistånd mellan lokala myndigheter.

Medel för genomförande

- a) Finansiering och kostnadsberäkning

28.6 Det rekommenderas att samtliga parter omprövar finansieringsbehoven inom detta område. Konferenssekretariatet har beräknat totalkostnaden per år (1993-2000) för att stärka internationella sekretariatstjänster för att genomföra de åtgärder som redovisas i detta kapitel till ca. 1 miljard dollar i bidrag eller förmånliga krediter. Det rör sig här endast om ungefärliga uppskattningar, som inte har granskats av regeringarna.

- b) Kunskapsutveckling och kapacitetssuppleering

28.7 Detta program bör underlätta den verksamhet för kapacitetsuppbyggnad och utbildning som berörs i andra kapitlet i Agenda 21.

[Hela originaldokumentet](#)

Uppdaterad: 1999-12-29 av Ulf Andersson, ulf.andersson@gu.se